

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Євген ВАНДІН,
радник Голови

Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

SUMMARY

The article deals with topical issues of legal regulation of relations arising in the implementation of anti-corruption activities in Ukraine. Considered scientific approaches to the classification of the national legislation, which governs opposition and the fight to corruption.

Key words: corruption, anti-corruption legislation, opposition to corruption, anti-corruption policy.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются актуальные вопросы правового регулирования отношений, которые возникают в сфере осуществления антикоррупционной деятельности в Украине. Рассмотрены научные подходы к классификации национально-го законодательства, которое регулирует противодействие и борьбу с коррупцией.

Ключевые слова: коррупция, антикоррупционное законодательство, противодействие коррупции, антикоррупционная политика.

Постановка проблеми. З усвідомлення того, що корупція стала не тільки загальнодержавною проблемою, а й фактором який гальмує розвиток усього суспільства, антикорупційна діяльність активно розвивається в усіх напрямках і сферах життєдіяльності держави. Високий рівень корупції по-українськи відмічається і міжнародною спільнотою. Так, Група держав проти корупції (ГРЕКО) зазначає, що корупція в Україні є систематичним явищем, яке існує в усіх секторах та на всіх рівнях державного управління, в тому числі у правоохоронних органах, прокуратурі та судовій владі, а також у місцевій владі [1]. У своєму звіті про Україну, Freedom House наголосив, що корупція є характерною рисою українських політичних, економічних та соціальних систем на всіх рівнях [2].

Одним із основних джерел втілення антикорупційної політики є нормативно-правове забезпечення, змістом якого є сукупність нормативно-правових актів та механізмів (стратегій) їх застосування. З теоретичної точки зору немає розбіжностей у тому, що центральним елементом правового регулювання є правові (юридичні) засоби, сукупність яких називається механізмом правового регулювання [3, с. 220]. Правом охоплюються суспільних відносин певної сфери задля того, щоб визначити загальні правила поведінки особи, яка вступатиме в ці відносини. Такий підхід є інструментом забезпечення рівності усіх людей між собою за одних і тих самих умов.

Центральним елементом механізму правового регулювання є норми права (правові норми, юридичні норми), які містяться у правових актах різної юридичної сили. На думку теоретика Нікітіна А.В., норма – це первинний, вихідний структурний елемент системи права (зразок, масштаб, еталон). Це положення дає нам змогу говорити про те, що норми права властиві всі загальні риси права, але не дозволяє говорити про те, що ці поняття є тотожними, тобто право та його норма співвідносяться як загальне та особливе. Норма не має такої ознаки права як системність, оскільки вона регулює суспільні відносини тільки в сукупності з іншими нормами і лише так інтегрується до системи права [4, с. 56-57]. Необхідно погодитися із думкою Тучак Р.М., що з правової точки зору, найпотужнішою зброєю у боротьбі з корупцією є верховенство закону, тобто функціонування влади у руслі неухильного дотримання принципів законності та справедливості як найвищих засад свого існування. Ці принципи є вищими за прибуток, вищими за інтереси будь-якої особи чи групи, якими б ба-

гатими чи впливовими вони не були. Закон має розглядатися як непорушний кодекс поведінки, а повага до нього з боку всіх членів суспільства – як їх громадський обов'язок [5, с. 47].

Метою статті є дослідження динаміки розвитку вітчизняного антикорупційного законодавства його сучасного стану задля забезпечення комплексного підходу до дослідження його ефективності, відповідності вимогам сьогодення.

На сьогоднішній день в Україні налічується понад 100 нормативних актів, які спрямовані на вирішення проблеми запобігання та протидії корупції. Проте, наявність такої великої кількості актів зовсім не свідчить про те, що існуючи система є досконалою та ефективною. Зазначені акти приймаються в різний час різними уповноваженими органами з різною метою і досить часто в них прослідковується відсутність єдиної концепції боротьби із корупцією [6, с. 181]

У світлі доктрини, як правовий феномен, антикорупційне законодавство досліджується з позиції різних елементів структури антикорупційних правовідносин. Наприклад, Литвин О., Шабас І., Кіселичник В., Стефанчук М., Васильков А., Ільєнок Т. досліджували корупційне правопорушення, його ознаки та види [7; 8; 9; 10; 11]. Лук'янець Д., Кашуба Я., Клімова С., Ковальова Т., Тучак М. аналізували юридичну відповідальність за вчинення корупційного правопорушення [12; 13; 14; 15]. Заброта Д., Тесьля В., Шамрай В., Демський Е., Мельник О., Настечко О., Сич М. вивчали суб'єктів корупційних правопорушень [16; 17; 18; 19] тощо.

Вченими було розроблено ряд підходів щодо класифікації національного законодавства, що регулює протидію та боротьбу із корупцією. Наприклад, Тучак Р. виділяє дві групи нормативних актів, які регулюють боротьбу із корупцією. До першої він відносить нормативні акти, що видаються вищими органами державної влади України, у яких містяться, як правило, норми загального характеру. До них варто віднести Конституцію України, закони, укази і розпорядження Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, рішення місцевих Рад. Другу групу утворюють акти відомчого характеру, а також акти органів місцевого самоврядування. Вони більш конкретно регламентують діяльність окремих органів щодо боротьби з корупцією. Це, насамперед, накази міністерств та відомств. Окрему роль вчений відносить нормам Конституції України [20]. Проте, даний підхід, на наш по-

гляд, є не лише застарілим, але й містить суттєві недоліки. До прикладу, вченим не враховано, судової практики та міжнародних актів в якості джерел антикорупційного законодавства.

Критерій класифікації за юридичною силою був запропонований Бездольним М. Зокрема, вчений запропонував розмістити нормативні акти, які регулюють антикорупційну діяльність органів внутрішніх справ у наступному порядку: Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законодавчі акти України, підзаконні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань, віднесених до їх компетенції [21, с. 11]. Але, знову ж таки, цього не достатньо аби повною мірою висвітлити особливості вітчизняного правового регулювання антикорупційної діяльності.

Звертаючись до генезису нормативно-правового регулювання досліджуваної сфери, необхідно відмітити порівняно високу тенденцію сучасного пориву законодавчої та відомчої антикорупційної законодавчої ініціативи. Зокрема, перший спеціальний Закон України «Про боротьбу з корупцією» діяв цілих 5 років (з 1995-го до 2010-го). Майже щороку (а саме 12 разів) до нього вносилися зміни, сутністю яких було, в основному, виокремлення нових суб'єктів протидії корупції [22].

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року визначав основні засади запобігання і протидії корупції в публічній і приватній сферах, відшкодування завданої внаслідок вчинення корупційних правопорушень збитків, шкоди, поновлення порушених прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав чи інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Зміст даного закону було підготовлено з врахуванням рекомендацій, наданих Україні європейськими та міжнародними організаціями. Головною перевагою даного закону було те, що він носив, в першу чергу, превентивний характер, а репресивні заходи відходили на другий план [23]. Його прийняття дало поштовх цілому ряду змін до іншого законодавства. Зокрема, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» [24] (який фактично було прийнято разом із основним антикорупційним законом), були внесені зміни до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення. Разом із цим було прийнято 15 підзаконних нормативних актів, які сформували бази антикорупційної інфраструктури [25]. Проте, стан відповідності тогочасного законодавства європейським інституційним стандартам правового забезпечення боротьби із корупцією був досить низьким. Із звіту ГРЕКО Україні рекомендовано впровадити та реалізувати суттєві правові заходи щодо боротьби із корупцією (наприклад, розмежувати адміністративну та кримінальну відповідальність за корупційні правопорушення, розробити правові норми щодо управління вилученим майном та ін.) [26].

З 2011-го до 2013-го року було прийнято чергові закони: «Про державні закупівлі», «Про доступ до публічної інформації», Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 рр., Державну програму про запобігання і протидію корупції на 2011–2015 рр. [27]. Це були перші спроби на формальному рівні розширити антикорупційну дію правових засобів у найбільш поширюваній сфері, а саме, службові зловживання на об'єктах державної власності та у сфері прозорості діяльності публічних органів.

Нову сторінку правового регулювання антикорупційної діяльності було відкрито в 2013-му році. В силу глибо-

ких політичних та економічних потрясінь, суспільство зрозуміло визначальну роль реальної боротьби із корупцією в демократичній державі. Прийняття так званого «антикорупційного пакету» знову розширило предметом правового забезпечення сфери протидії корупції з урахуванням минулих недоопрацювань. Враховуючи той факт, що на сьогоднішній день по причині відсутності уставленої практики реалізації положень нового антикорупційного законодавства, зарано робити висновки про його ефективність. Проте, можна стверджувати, що законодавства з питань боротьби із корупцією періоду 2014–2016 років відзначається суттєвою деталізацією і вимагає наукового аналізу.

На стрімкий розвиток новітнього антикорупційного законодавства одразу вплинуло декілька факторів:

- соціальний тиск на владу, що зумовив виникнення політичної кризи;

- відмова від поліцентричного міжнародного статусу та перехід на цілковитий просвітопейський курс розвитку України;

- погіршення рівня життя населення, економічна криза.

Фактично новітній етап розвитку антикорупційного законодавства розпочався із розробки ключових правових заходів щодо боротьби із корупцією, визначених в Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану першочергових заходів з подолання корупції» від 02.07.2014 № 647-р. В так званій «пребуллі» до антикорупційного пакету було визначено 15 першочергових завдань щодо боротьби із корупцією. Новий спеціальний антикорупційний Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII було розроблено на виконання Плану першочергових заходів щодо боротьби із корупцією. Як відмічено в Пояснювальній записці до проекту Закону № 1700-VII, основною його метою є комплексне реформування системи запобігання корупції у відповідності до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав [28]. В порівнянні із попереднім Законом України «Про засади запобігання та протидію корупції» від 07.04.2011 № 3206-VI, Закон № 1700-VII здійснює правове регулювання так званої превентивної антикорупційної системи, до елементів якої належать: створення та функціонування нових спеціалізованих органів щодо запобігання та протидії корупції, правила формування та реалізації антикорупційної політики, антикорупційні обмеження, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, спеціальні антикорупційні інструменти, захист викривачів, відповідальність за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, усунення наслідків корупційних правопорушень, міжнародне співробітництво [29; 30]. Слід відмітити ряд позитивних удосконалень та нововведень із прийняттям вищезазначеного Закону № 1700-VII:

- адаптація міжнародних стандартів в систему боротьби із корупцією;

- переорієнтування вектору боротьби із корупцією із протидії на превенцію корупційних правопорушень;

- перша спроба створення антикорупційної превентивної системи, створення першого спеціалізованого превентивного антикорупційного центрального органу виконавчої влади;

- ініціюється запровадження відомчих антикорупційних програм, в тому числі в діяльності установ та підприємств органів державної влади;

- встановлення правил етичної поведінки державних службовців та ін.

Своєрідною короткостроковою «антикорупційною конституцією» нової політики у сфері боротьби із корупцією стало прийняття Закону України «Про засади державної

антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014 № 1699-VII. Згідно із даним правовим актом, до переліку основних завдань, вирішення яких визначено ключовими на період 2014-2017 років віднесено:

1) розроблення ефективної скоординованої політики, направленої на боротьбу із корупцією, створення спеціально уповноважених органів відповідно до стандартів ЄС;

2) запобігання корупції у представницьких органах влади та органах виконавчої влади;

3) створення доброчесної публічної служби;

4) запобігання корупції у сфері державних закупівель;

5) запобігання корупції у судовій системі та органах кримінальної юстиції;

6) запобігання корупції у приватному секторі;

7) спростити процедури доступу до інформації;

8) створення системи правових інструментів, які дадуть змогу ефективно виявляти та розслідувати корупційні злочини, конфіскувати майно, яке було предметом злочинної діяльності або набуто внаслідок такої діяльності, притягувати до відповідальності осіб, причетних до вчинення корупційних злочинів;

9) формування в суспільстві ідеї нетерпимості до проявів корупції;

10) оцінка результатів реалізації Антикорупційної стратегії.

Вирішення вищенаведених завдань неможливе без його нормотворчого підкріплення, а тому із кожного конкретного завдання випливають окремі юридичні акти. Наприклад, в рамках першого завдання ініційовано створення спеціалізованого органу – Національного антикорупційного бюро (далі – Національного бюро), визначення якого дано в ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», зокрема, ним визначено державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [31].

Щодо цього напрямку на виконання п. 5. ст. 8 Закону України «Про прокуратуру» у Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах самостійного структурного підрозділу) Спеціалізована антикорупційна прокуратура (детальніше в Розділі II) [32], яка покликана здійснювати нагляд за діяльністю Національного бюро.

Новою окремою гілкою правового забезпечення антикорупційної політики стало прийняття Закону України «Про очищення влади» (про люстрацію). На наш погляд, його можна віднести частково до другого, третього та восьмого завдання. Основна мета, що впливає із ст. 1 цього Закону про люстрацію є недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи, спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підризи основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини [33]. Проте, легітимне завдання цього закону є одночасно і найбільшим його недоліком. В даному випадку слід погодитися із положеннями Проміжного висновку щодо Закону України «Про очищення влади», підготовленого Венеціанською комісією від 16 грудня 2014 року у тому, що будь-який закон про люстрацію повинен бути спрямований на боротьбу з минулим і захистом сьогодення і майбутнього від тіні цього минулого. А Закону України «Про очищення влади» від 16.09.2014 № 1682-VII має намір зробити це шляхом усунення (виключення) осіб, які через свою поведінку в минулому могли б становити небезпеку

для «нового й уразливого демократичного суспільства» з посад в центральних і місцевих органах влади [34]. Отже, вітчизняний закон про люстрацію не виконує легітимної мети люстраційної процедури – захист демократичних цінностей та громадського суспільства в майбутньому.

Часткове оновлення нормативної бази та удосконалення окремих положень було здійснено і в напрямку антикорупційної експертизи нормативних актів, змістом якої є діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією [35].

Підвищено якість правового забезпечення і діяльності по запобіганню корупції у приватній сфері. Серед умов, які сприяють розвитку корупції у цій сфері можна виділити: зрощення бізнесу та влади [36], відсутність законодавчих правових та неправих засобів щодо попередження корупції в комерційній діяльності. До одного із нових антикорупційних правових інструментів, який покликаний забезпечити прозорість структурованого бізнесу є Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» прийнятий 14 жовтня 2014 року. Вищенаведеним законом визначено обов'язок приватних підприємств встановлювати інформацію про бенефіціара [37], регулярно її оновлювати, зберігати та надавати її державному реєстратору. Незважаючи на те, що юридичний акт є не зовсім досконалим, слід зауважити, що практика надання доступу до інформації про кінцевих власників активів впроваджена в Україні є першою навіть для передових країн світу. Так у США обговорення Incorporation Transparency and Law Enforcement Assistance Act йде ще з середини 2013 року. Одним із його положень є те, що імена бенефіціарних власників будуть вноситися в місцеві реєстри при реєстрації компаній. Але на відміну від України, де в Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14 жовтня 2014 року передбачено відкритість інформації про кінцевих власників, робити такі реєстри публічно-доступними влада США не має наміру [38]. Від 20 травня 2015 році ЄС було введено в дію Fourth Anti-Money Laundering Directive, якою гарантовано доступність інформації про кінцевих вигодоотримувачів [39]. Розголошення інформації про кінцевих власників активів, по-перше, дає можливість завчасно виявити активи претендента на заняття посад в органах влади, по-друге, перевірити повноту декларування нерухомого майна у фізичної особи, по-третє, уникнути спроби лобіювання приватних інтересів посадовим особам своїм підконтрольним компаніям.

Отже, правове регулювання антикорупційної діяльності в Україні зазнало суттєвого розвитку протягом 2013-2015 років. Було прийнято ряд нових нормативних актів, в тому числі тих, які є передовими у сфері запобігання і протидії корупції навіть для країн-світових лідерів. В рамках загальнодержавної Антикорупційної стратегії створено нові органи (в тому числі спеціалізовані органи) по боротьбі із корупцією. Тим не менш цього недостатньо для викорінення загальнонаціональної проблеми. Необхідна політична воля на всіх рівнях влади. Оскільки дійсно, як нещодавно відзначив пап віце-президент США на виступі в парламенті України Джо Байден: «...Ви не знайдете жодної демократії в світі, де так процвітає ракова пухлина корупції. Немає жодної такої країни. Недостатньо просто організувати бюро по боротьбі з корупцією, потрібно провести необхідні судові реформи щоб можна було притягнути до відповідальності винних осіб» [40].

Список використаної літератури:

1. Національна система доброчесності «Україна-2015» : звіт Transparency International Україна. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://ti-ukraine.org/>
2. Національна система доброчесності «Україна-2015» : звіт Transparency International Україна. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://ti-ukraine.org/>
3. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та інші; За ред. В. В. Копейчикова. – Стер. вид. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 320 с.
4. Нікітін А. В. Теорія держави та права. Частина II: Навч. посіб. для дистанційного навчання / За наук. ред. А.М. Колодія. – К.: Університет «Україна», 2005. – 265 с.
5. Тучак Р.М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : дис. ... канд. юрид. наук. – 12.00.07. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2007. – с. 198
6. Харина Є.Я. Нормативно-правове регулювання запобігання і протидії корупції в Україні / Є.Я. Харина // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – № 10-2. – С.181-184
7. Литвин О.В. Детермінанти корупційних правопорушень у розрізі протидії корупції в податкових органах / О.В. Литвин // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – № 1 (1). – 2014. – С. 115-121
8. Шабас І. Поняття та ознаки адміністративних корупційних правопорушень за законодавством України / І. Шабас // Трибуна молодого вченого. – № 6. – 2014. – С. 306-311
9. Кіселичник В. Новели у законодавстві України про адміністративну відповідальність за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією / В. Кіселичник, М. Стефанчук // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 93–100 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gov.ua/chasopys/ua/pdf/5-2015/kiselichnyk.pdf>
10. Васьковцов А.О. Кваліфікація корупційних правопорушень, які пов'язані із порушенням встановлених законом обмежень / А.О. Васьковцов // Часопис Академії адвокатури України – № 20. – 2013. – С. 101-106
11. Ільєнок Т.В. Адміністративне корупційне правопорушення: поняття, склад, ознаки / Т.В. Ільєнок // Актуальні проблеми держави і права. – №68. – с. 511-516
12. Лук'янець Д. Проблеми використання інституту адміністративної відповідальності в системі заходів запобігання та протидії корупції / Д. Лук'янець // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1(4).
13. Кашуба Я.М. Корупція та відповідальність за корупційні діяння : [навч. посібник] / Я.М. Кашуба. – Л. : ПАІС, 2007. – 109 с.
14. Клімова С.М. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення / С.М. Клімова. – Х., 2012. – 200 с.
15. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення : навч. посіб. / С.М. Клімова, Т.В. Ковальова, М.О. Тучак. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – 200 с.
16. Заброта Д.Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.07 – Національна академія внутрішніх справ України. – Київ, 2005. – 233 с.
17. Тесьля Л.В. Посадові особи органів селищної ради як суб'єкти адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією / Л.В. Тесьля // Право і суспільство. – № 5 ч. 2. – 2015. – С. 114-120
18. Шамрай В.О., Демський В.Ф., Мельник О.М. До питання про запровадження юридичної відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення / В.О. Шамрай, В.Ф. Демський, О.М. Мельник // Університетські наукові записки. – 2014. – № 2. – С. 275-282. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2014_2_32.pdf
19. Сич М. Вищі органи державної влади як суб'єкти протидії корупційним правопорушенням / М. Сич // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – Decembrie. – 2014. – С. 100-103
20. Тучак Р.М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : дис. ... канд. юрид. наук. – 12.00.07. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2007. – с. 198
21. Бездольний М. Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції. – автореф. на дис. канд. юрид. наук зі спеціальності 12.00.07. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна, Харків, 2009. – 20 с.
22. Антикорупційна інфраструктура // Громадська організація Інститут прикладних гуманітарних досліджень. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.iahr.com.ua/./works_docs/122.pdf
23. Антикорупційна інфраструктура // Громадська організація Інститут прикладних гуманітарних досліджень. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.iahr.com.ua/./works_docs/122.pdf
24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України від 07.04.2011 № 3207-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 41, ст.414
25. Антикорупційна інфраструктура // Громадська організація Інститут прикладних гуманітарних досліджень. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.iahr.com.ua/./works_docs/122.pdf
26. Joint First and Second Evaluation Rounds. Evaluation report on Ukraine. Adopted by GRECO at its 32nd Session, Strasbourg 19 – 23 March 2007
27. Потенціал застосування новітніх інформаційних технологій у посиленні антикорупційних журналістських розслідувань в Україні : Аналітична записка Українського інституту публічної політики. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://ti-ukraine.org/what-we-do/research/5215.html>
28. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про запобігання корупції» від 06 жовтня 2014 року. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52247
29. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – ст. 2056
30. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про запобігання корупції» від 06 жовтня 2014 року. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52247
31. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон від 14.10.2014 № 1698-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 47, ст.2051
32. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст. 12
33. Про очищення влади : Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 44. – ст. 2041
34. Проміжний висновок щодо закону «Про очищення влади» в Україні : висновок № 788/2014, схвалений Венеціанською Комісією на її 101-й Пленарній сесії. – Страсбург. – 2014. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2014\)044-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2014)044-ukr)
35. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – ст. 2056

36. Антикорупційна інфраструктура // Громадська організація Інститут прикладних гуманітарних досліджень. – [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.iahr.com.ua/./works_docs/122.pdf

37. Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 № 1702-VII кінцевим бенефіціарним власником є фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб.

38. Раскрытие бенефициарных собственников компаний в Украине: доклад Nexus Financial Consulting. – [Электронный ресурс]. – режим доступа : http://www.nexus.ua/raskrytie-benefitsiarnyih-sobstvennikov-kompaniy_-stoit-li-opasatsya-ukrainskim-vladeltsam-offshorov_

39. Directive 2001/97/EC of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing. – [Electronic resource]. – access mode : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849>

40. Джо Байден выступил в Верховной Раде : Главные цитаты // Официальный сайт 112.ua. – [Электронный ресурс]. – режим доступа : <http://112.ua/statji/dzho-bayden-vystupil-v-verhovnoy-rade-glavnye-citaty-277375.html>

